

SECCIÓ FILOLÒGICA,

A CÀRREC DE

VICENT PITARCH

De Castelló de la Plana estant, aquesta aportació gira a l'entorn de tres aspectes: el primer fa referència a la intensitat i l'extensió amb què es produeixen avui les transformacions socials; en segon lloc, adduiré uns quants indicadors que il·lustren l'estat de salut que manifesta la nació catalana, i finalment, tot partint del panorama esbossat, em permetré de fer alguna proposta sobre les funcions que podem atribuir a l'Institut d'Estudis Catalans dins la societat actual.

Potser no hi ha gaires desavinences a reconèixer que la dinàmica que ara mateix assoleix el procés de les noves tecnologies i dels fluxos migratoris produeix en el panorama universal uns impactes de dimensions colossals, sens dubte sense precedents i potser imprevisibles, sota els quals emergeix el món amb una nova faç que hom identifica com a globalització. Tot plegat genera al si de la humanitat una crisi profunda i generalitzada. Per descomptat, unes tals convulsions incideixen de manera immediata damunt els ressorts tradicionals que han cohesionat fins avui els pobles, i, doncs, heus ací que els nous reptes que se'ns plantegen arreu mitjançant la proposta de la interculturalitat de vegades no fan sinó qüestionar la identitat nacional, el sentiment de pertinença i protecció sota el qual ens hem arrecerat sempre les comunitats humanes a la cerca d'aixopluc personal i col·lectiu. En contrapartida, tampoc no podem ignorar que, precisament com a reacció d'autodefensa, hom constata la revifalla de la consciència ètnica, fins al punt que els valors de la identitat semblen cotitzar a l'alça als nostres dies.

En qualsevol cas, els canvis i la crisi constitueixen un dels signes vistents del temps que corre. Convindria, doncs, no perdre de vista que la circumstància bé podria assolir conseqüències de catàstrofe en les comunitats marcades per la inseguretat, això és, que travessen, ara mateix, per una situació de debilitats o d'incerteses. Com podria ser, ves per on, el cas de la catalanitat.

No m'agradaria de fer el paper del derrotista, però no es pot negar que l'actual no és pas una conjuntura favorable a la catalanitat. Com més va més es generalitza la percepció d'un aflujament en els principis ètics i en la conducta moral que regeix la vida pública i la convivència ciutadana. Paral·lela a un cert enviliment ètic s'eixampla en proporcions alarmants, i amb efectes potser irreversibles, una degradació —sovint mitjançant l'extorsió— del territori que fa feredat. Ara mateix assistim a l'espoli dels darrers reductes de paisatge amb rostre humanitzat que ens quedaven a tot el litoral valencià. D'altra banda, hi abunden els indicadors que avalen una certa recessió econòmica, al Principat i al País Valencià, si més no; de tots dos, per cert, ha desaparegut l'antiga capacitat, que van desenvolupar en tantes èpoques, de protagonitzar la innovació tecnològica i l'avantguarda artística.

No cal dir que unes tals desercions esdevenen especialment arriscades en aquesta hora crucial en què el tren de les noves tecnologies circula a un ritme vertiginós. Com és sabut, el fet de perdre'l representa despenjar-se de la trajectòria de la història actual. Sense innovació tecnològica i la seva socialització no hi ha economia viable a les nostres latituds, de la mateixa manera que sense el suport dels nous recursos tecnològics tampoc no hi ha planificació educativa ni cultural amb cara i ulls. Justament comencen a ser perceptibles les valls profundes —potser insalvables— que obren al món l'accés a les noves tecnologies, l'autèntica força discriminatòria entre pobles, entre sectors socials i entre individus. La situació és, sens dubte, alarmant. En el nostre cas, si no ens manteníem a l'alçada de les circumstàncies, tot situant-nos en sintonia amb la nova era tecnològica, bé podríem trobar-nos exposats a assistir a l'anihilament definitiu de la nació catalana. Amb la màxima urgència, doncs, cal potenciar els plans de recerca i innovació, tot situant-los al capdamunt de la política institucional i de les prioritats socials, sense menys-

nir-ne una coordinació plausible entre els diversos països catalans.

Em fa l'efecte que hauríem de reconèixer que, ara com ara, encomanem la sensació de ser una nació en letargia, força desballestada i amb escassa capacitat de resposta. Mentre sota la fèrula dels estats es refreda la utopia magnífica de construir l'Europa dels pobles, a escala domèstica constatem que l'estructura autonòmica erosiona, sota l'aparença d'unes bondats democràtiques, tot l'entramat —territorial, administratiu, ideològic i lingüístic— de la catalanitat. D'aquesta manera, atrapats en unes condicions adverses, ens trobem immersos en la contradicció que representa el fet de formar part de l'era de la informació global alhora que la nació catalana es mostra vergonyantment incapaç de dotar-se d'una mínima política de comunicació quant als grans mitjans de masses i que sigui compartida pels diferents països, una política que hauria d'abastar, com és lògic, el sistema educatiu i, per descomptat, l'àmbit editorial català, ara mateix tocat per una crisi greu. La societat xarxa —l'aldea global— demana, com més va més, unes estructures comunicatives a escala de cada *aldea* ètnica progressivament més tecnificades i alhora més cohesionades. No cal dir que la indústria tecnològica de comunicacions constitueix ara mateix un dels reptes inesquívables que té la pervivència de la comunitat catalanoparlant.

I posats a considerar el món de l'educació dins la perspectiva europea, no podem estar-nos de denunciar l'atemptat que podria representar la supressió de la titulació de filologia catalana, una eventualitat que, pel cap baix, constituiria un greuge comparatiu i de difícil justificació en el cas que se n'hi mantinguessen d'altres, com ara la de filologia espanyola.

Naturalment, al bell mig de les perspectives amb què hom pot considerar el país des d'aquesta posició precisa del començament del segle XXI hi ha, en un lloc preferent, la reforma anunciada dels estatuts d'autonomia. El de Catalu-

nya sobretot ha reeixit a suscitar una colla d'expectatives, les quals hem de confiar que no se'n vagin en orri. D'entrada, hi ha una abundant eufòria concentrada en la consideració rigorosa de la condició nacional de la llengua catalana amb l'exigència corresponent de ser coneguda pel conjunt de la ciutadania. No cal dir amb quina tensió hom segueix aquest procés des del sud de la Sènia, en aquelles latituds on el nou model d'estatut que debat el Parlament de Catalunya és considerat com una mena de far d'esperança enmig d'un panorama polític, el valencià, definit per projectes més aviat mesquins, en el qual el procés de reforma estatutària continua marcat per les ombres que hi projecta la caverna.

Com a germana gran de la catalanitat, Catalunya no pot abdicar el seu paper d'avantguarda en el camí de la reconstrucció nacional, una funció que ha exercit, per bé que amb fortuna diversa, d'ençà de la Renaixença. En efecte, sense les pautes que eixien del Principat, al País Valencià no haurien sorgit, de cap de les maneres, ni els projectes renaixentistes de Constantí Llombart i Teodor Llorente, ni els moviments València Nova o la Joventut Valencianista, ni la generació de la República que va ser capaç d'il·luminar l'acceptació de la reforma fabriana, coneguda com a Normes de Castelló (1932). Per descomptat, sense uns tals precedents, no hauríem comptat amb el disseny renovat de catalanització que representen figures emblemàtiques com Sanchis Guarner, Joan Fuster o Vicent Andrés Estellés. A fi de comptes, no ho oblidéssim pas, aquest llegat patriòtic forma part del patrimoni comú de la catalanitat i s'ha constituït i desenvolupat a l'empara i sota el mestratge de l'Institut d'Estudis Catalans, el seu referent inqüestionable.

Convindria posar el màxim d'èmfasi en l'alta dimensió social (per descomptat científica, però sobretot cívica, nacional) amb què excel·leix aquesta institució des de la qual fem aquestes reflexions. És evident que la societat catalana no

s'ha adonat encara, ni de bon tros, que l'Institut d'Estudis Catalans és la institució oficial absolutament única que abraça l'àmbit global de la catalanitat. De la transcendència d'aquesta realitat em temo que no ens n'haguem fet càrrec en els termes necessaris. I no seria superflu de repensar aquesta condició —sense obviar les responsabilitats nacionals que comporta—, ara que som a les portes de commemorar el centenari de la institució, l'autoritat de la qual potser prova de soscar la recent Acadèmia Valenciana de la Llengua.

En definitiva, en aquesta cruïlla històrica, i a punt de complir cent anys, el paper nacional de l'IEC assoleix unes exigències de protagonisme i unes fites de transcendència formidables. I irrenunciables.